

Ert datum
2009-10-20

Datum 2019-09-18 Vår referens
David Wästberg

Arbetsmarknadsdepartementet
Enheten för arbetsrätt och
arbetsmiljö

a.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar belastningsregisterkontroller i arbetslivet - behovet av utökat författningsstöd (SOU 2019:19)

Almega har givits möjlighet att yttra sig över SOU 2019:19,
Belastningsregisterkontroller i arbetslivet – behovet av utökat författningsstöd.

Sammanfattning

Almega anser inte att något generellt förbud för arbetsgivare att efterfråga ett utdrag ur belastningsregister bör införas. I det fall att ett förbud ändå införs måste det privata näringslivets behov av författningsstöd för belastningsregisterkontroller utredas med ett bredare perspektiv än hittills, innan ett sådant förbud kan träda i kraft. Vidare skulle det även behövas en generell avvägningsregel som gör det möjligt för arbetsgivare med godtagbara skäl att begära utdrag ur belastningsregistret.

Utökat författningsstöd för vissa myndigheter samt finansiella aktörer

I betänkandet lämnas förslag kring ett utökat författningsstöd för registerkontroller för en rad olika statliga myndigheter samt finansiella aktörer som omfattas av krav på ledningsprövning. Almega har ingenting att anföra gällande dessa förslag. Däremot kan vi konstatera att det även i andra branscher diskuteras olika former av ägar- och ledningsprövningar och att det inte kan uteslutas att sådana införs i framtiden varvid även sådana branscher behöver omfattas av ett utökat författningsstöd.

Utökat författningsstöd för aktörer som utför insatser i hemmet åt äldre och personer med funktionsnedsättning

Angående det författningsstöd för belastningsregisterkontroller som föreslås för offentliga och enskilda aktörer som utför vård- och omsorgsinsatser i hemmet åt äldre personer eller personer med funktionsnedsättning vill Almega framföra följande:

Almega tillstyrker de delar av utredningen som avser registerkontroll inom vård och omsorg. Det bör införas en möjlighet för de verksamheter inom vård och omsorg som utför insatser i hemmet åt äldre personer eller personer med funktionsnedsättning att kontrollera om personal som ska anställas för att utföra sådana insatser förekommer i belastningsregistret.

Almega tillstyrker den föreslagna utformningen av regeln.

Almega betonar också vikten av att i samband med en utökad möjlighet till registerkontroll anslå tillräckliga resurser hos registeransvarig myndighet för att handlägningsprocessen ska kunna ske effektivt och inte fördröja rekryteringsprocesser.

Andra insatser som utförs i hemmet borde omfattas av den nya lagen

Utredningen betonar den särskilda skyddslöshet äldre och personer med funktionsnedsättning kan få genom sin beroendeställning i relation till vård- och omsorgsgivande personer. Almega delar utredningens bedömning och instämmer i att behovet av skydd är som allra störst när vården eller omsorgen utförs i den enskildes hem.

Almega vill därutöver anföra att liknade situationer uppkommer även när andra tjänster utförs i enskilda individers hem. De grupper som utredningen nämner (äldre och personer med funktionsnedsättning) har även ett behov av att andra aktörer utför tjänster i deras hem och samma behov av belastningsregisterkontroller torde föreligga även för dem som utför dessa tjänster. I flera kommuner är hemtjänsten prissatt på ett sådant sätt att det är ekonomiskt fördelaktigt att anlita ett privat städföretag för städning av hemmet (med RUT-avdrag) istället för att använda hemtjänsten vilket innebär att en del av dem som är berättigade till hemtjänst istället väljer att köpa tjänsten från annan leverantör. Vidare är det vanligt förekommande att personer med beviljad hemtjänst kompletterar dessa med att köpa tjänster från privata aktörer. Den utsatta ställningen torde i dessa fall vara identisk med de situationer som utredningen belyser. Även när andra tjänster utförs i hemmiljö föreligger samma utsatthet då det handlar om att släppa in en främmande person i det egna hemmet. De bör därför omfattas av möjligheten till registerkontroll. Detta kan lämpligen ske genom ett tillägg i 1 § genom en ny p. 4 : "för andra tjänster som utförs i hemmet"

Insatser utanför hemmet

Almega vill betona att ett hem är den plats där man stadigvarande bor, och har en dörr att stänga om sig. För äldre och personer med funktionsnedsättning kan detta alltså både röra sig om ett helt eget boende eller en bostad inom ramen för ett äldre- eller gruppboende. Almega menar därför att utredningens avgränsning med utgångspunkt i hemmet blir för snäv då samma beroendeställning kan uppstå för äldre och personer med funktionsnedsättning i relation till personal inom exempelvis ledsagarservice, korttidsvistelse utanför det egna hemmet,

daglig verksamhet och personligt stöd eller rådgivning, samt inom vård och omsorg i stort. Dessa verksamheter kan, på samma sätt som verksamhet i det egna hemmet, påverka det mest privata och intima för en människa och skapar därmed motsvarande beroendeställning. De bör därför omfattas av möjligheten till registerkontroll.

Arbetsgivares behov av belastningsregisterkontroller

Det kan i en rad olika branscher finnas välgrundade motiv för att i enskilda fall begära sådan information. I den företagsenkät som den tidigare utredningen (SOU 2014:48) genomförde framgår det att utdrag från belastningsregistret används som en del i en helhetsbedömning inför en anställning och inte som en utsållningsmekanism.

Det är även fullt rimligt att en arbetsgivare har kännedom om eventuell tidigare brottslighet innan ett beslut om en anställning kan fattas. En anställning är i sig ett långtgående åtagande för en arbetsgivare. Det finns omfattande lagstiftning som begränsar arbetsgivarens möjlighet att avsluta en ingången anställning. Därför är det viktigt att arbetsgivaren kan fatta beslut om anställning med ett, för arbetsgivaren, relevant faktaunderlag. I ett sådant underlag kan ett utdrag från belastningsregistret vara en del.

Vidare finns det en rad situationer där en arbetsgivare utför tjänster åt andra företag har att förhålla sig till de säkerhetskrav som finns hos kunden. I sådana fall är det viktigt att kretsen av anställda som omfattas av sådana krav kan hållas vid då många anställda som inte har som huvudsaklig uppgift att utföra sådant arbete likväl kan komma att göra det vid behov.

Almega vill vidare anföra att tjänstesektorn i allt större utsträckning verkar på en global marknad och att tjänsteexporten stod för i princip hela Sveriges BNP-tillväxt under första halvåret 2019 (1,3 procent av totalt 1,5 procent). För att kunna konkurrera om uppdrag i andra länder är det viktigt att svenska tjänsteexporter kan uppfylla de krav på säkerhet och bakgrundskontroll som utländska kunder ställer.

Tjänster i hemmet

Som anförts tidigare finns det ett behov av belastningsregisterkontroller när det kommer till anställda som utför tjänster i hemmet hos äldre och personer med funktionshinder. Samma behov finns dock när det kommer till i princip alla tjänster som utförs i hemmiljö. Det handlar ofta om att en anställd är ensam i ett hushåll och utför tjänster. Det kan röra sig om städning, lagningar, reparationer, installationer och underhåll. Vid denna typ av tjänster förekommer det att minderåriga kan vara ensamma i hemmet samtidigt som den som utför arbetet är där. Det kan röra sig om minderåriga som är hemma från skolan pga sjukdom eller helt enkelt slutar skola tidigare än vårdnadshavares arbete.

Att utföra tjänster i andra människors hem när de som bor där inte är närvarande bygger på att det finns ett förtroende mellan arbetsgivaren som har i uppgift att utföra tjänsten och den vars hem tjänsten utförs i.

En arbetsgivare kan således ha ett välgrundat och motiverat behov av att göra belastningsregisterkontroller när det handlar om tjänster som utförs i andra människors hem.

Exempel på branscher där det kan föreligga behov av registerkontroller

Det är inom en rad branscher inom det privata näringslivet berättigat att kontroller mot belastningsregistret ska vara tillåtet. Exempel, som på intet sätt är uttömmande, är:

Sjukvården

Det ligger i vård- och omsorgsyrenas natur att man kommer väldigt nära de människor man arbetar med och de mest intima aspekterna av deras liv. Därmed uppstår en beroendeställning. Det bör därför finnas möjlighet för alla verksamheter inom vård och omsorg att i samband med anställning kontrollera om tilltänkta medarbetare finns i belastningsregistret.

Hemservice

Som tidigare anförts finns det en liknande situation som den utredningen beskriver om vård i hemmiljö när det handlar om privata städtjänster som utförs i hemmet.

Fastighetservice och Fastighetsförvaltning

Inom fastighetsbranschen är det vanligt att anställda har tillgång till ett stort antal fastigheter i vilka det bedrivs en rad olika fastigheter. Vissa yrkesgrupper har större delen av sina arbetsuppgifter förlagda till ett fåtal väldefinierade fastigheter och lokaler medan andra har uppgifter som utförs mindre frekvent men i ett större antal fastigheter och lokaler. Vilken typ av verksamhet dessa kommer i kontakt med torde vara avgörande för behovet av kontroll mot belastningsregistret. Vidare kan det över tid ändras vilka verksamheter som bedrivs i lokalerna.

IT-konsulter och tekniska konsulter

IT-konsulter och tekniska konsulter arbetar ofta med för kunden känslig information, känsliga system och känslig infrastruktur. Kunderna finns ofta i en rad olika länder som har olika krav på säkerhetsbedömningar. För att svenska företag ska kunna ta alla slags uppdrag på den globala marknaden krävs möjligheten att begära ut utdrag från belastningsregistret.

Slutsatser

Exemplen ovan visar på att det torde vara svårt att via lagstiftning i detalj definiera alla de situationer där det är motiverat och berättigat för enskilda arbetsgivare att begära ett utdrag från belastningsregistret. Det är inte svårt att tänka sig situationer där en arbetsgivare som i normalfallet inte anser sig behöva utdrag från belastningsregistret anser att sådant behov föreligger för en viss specifik tjänst.

Almega anser med stöd av ovan anförda exempel och argument att det inte är lämpligt att införa ett generellt förbud för arbetsgivare att begära ett utdrag från belastningsregistret visas upp i samband med rekrytering av ny personal.

Det är också värt att notera att utredningen Registerutdrag i arbetslivet (SOU 2014:48) inte redovisade några missförhållanden eller andra bärande skäl som skulle motivera ett förbud.

Almeegas förslag i det fall att ett generellt förbud för arbetsgivare att efterfråga utdrag ur belastningsregister införs är att även införa en generell avväggningsregel. En sådan regel bör även gå att tillämpa under befintlig anställning om det finns goda skäl för arbetsgivaren att kräva det. Denna typ av lösning vanlig och accepterad vad gäller en lång rad kontroll- och övervakningsåtgärder och torde även vara godtagbar i frågan om begäran om registerutdrag. Jämför t ex den intresseavvägning som förekommer i Dataskyddsförordningen där arbetsgivarens intresse och behov av att göra en viss kontroll ska vägas mot den enskildes intresse av att behålla sin integritet okränkta.

I det fall att regeringen väljer fortskrida arbetet med att införa ett generellt förbud mot belastningsregisterkontroller inom arbetslivet bör det först utredas vilka behov av författningsstöd för belastningsregisterkontroller som finns inom det privata näringslivet.

I övrigt ansluter sig Almega till det remissvar som lämnas in av Föreningen Svenskt Näringsliv.

David Wästberg
Arbetsgivarpolitisk expert
Almega